

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Факультет історії та права

Кафедра історії України

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

СИЛАБУС

з навчальної дисципліни

“ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ”

Спеціальність:

014 Середня освіта (Географія)

2019–2020 навчальний рік

Силабусце персоніфікована програма викладача для навчання студентів з кожного предмета, що оновлюється на початку кожного навчального року.

Силабус розробляється відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця відповідного рівня та згідно навчального і робочого навчального планів, з врахуванням логічної моделі викладання дисципліни.

Розробники силабуса:

- Чорний О. В.** – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Вівсяна І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Грінченко В. Г. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Козир І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Мельничук К.С. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;
Токар Н. М. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук.

Силабус розглянутий та затверджений на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від 30 серпня 2019 року

Завідувач кафедри

доцент Чорний О. В.

1. Опис навчальної дисципліни “Історія та культура України”

Державотворчі процеси та розвиток культури в Україні мають тисячолітні традиції. Проте, нині український народ перебуває в умовах безкомпромісної боротьби за існування як нації, яка зробила свій цивілізаційний вибір. Його реалізація залежить від усвідомлення кожного з нас належності до великої європейської спільноти та ідентифікації українцями себе як окремої самодостатньої нації. Нині це залишається складним завданням, яке Україні не вдалося реалізувати за останні майже три десятиліття державної незалежності, а тому воно є одним з основних пріоритетів для збереження України як держави. Успіх його виконання – виховання і підготовка еліти українського народу, зокрема, майбутньої педагогічної еліти. Таким чином, підготовка висококваліфікованих учителів та водночас патріотів України, є нагальною потребою сучасної вищої школи.

Обсяг дисципліни	Галузь знань, спеціальності, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
		Нормативна
		Рік підготовки
	01 Освіта / Педагогіка	1-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 90. Кількість кредитів – 3	Спеціальність: 014 Середня освіта (предметна спеціальність)	1-й або 2-й
		Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Консультації
		–
Самостійна робота		
		54 год.
		Вид контролю: екзамен

2. Мета навчальної дисципліни “Історія та культура України”:

- поглибити знання з історії та культури України;
- показати самотність українського народу, його історії та культури;
- сформуванню у студентів бачення історії України та сприйняття її культури, як невід’ємної складової світового історичного процесу та світової культурної спадщини;
- виховувати патріотизм, відповідальність за майбутнє Батьківщини;
- спонукати майбутніх фахівців до активної наполегливої праці щодо розбудови і зміцнення держави України.

3. Завдання навчальної дисципліни “Історія та культура України”:

- проаналізувати етнічні й державотворчі процеси на території України, визначити умови формування та розвитку вітчизняної культури, як самотньої культури українців
- формувати уявлення про вітчизняну історію і культуру, як частину всесвітнього історичного та культурного процесу;
- допомогти студентам зрозуміти сучасність на основі аналізу минулого;
- сформуванню навички наукової роботи з історико-культурними першоджерелами, різною науковою та навчальною літературою;
- сприяти формуванню шанобливого ставлення до вітчизняної історії та культури у поєднанні з толерантним сприйняттям історії та культури народів, що проживають в Україні;
- на прикладі знакових історичних постатей (діячів мистецтва, літератури, науки, політики та інших напрямків) боротися з комплексом національної меншовартості, “малоросійства”;
- у ході вивчення курсу формувати у студентів громадянську позицію, здобувати навички і вміння, соціально-гуманітарні компетенції необхідні для практичної діяльності вчителя.

4. Компетентності:

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами компетентностей:

Загальні:

Системні компетентності:

ЗК1 – базові знання з дисциплін соціально-гуманітарної підготовки в обсязі, необхідному для засвоєння фахових дисциплін та професійної діяльності вчителя.

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.

Інструментальні компетентності:

ЗК10 – здатність спілкуватися державною мовою (як усно, так і письмово), використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Програмні результати навчання:

Знання і розуміння

Студент:

ПРН6 – володіє базовими знаннями з дисциплін суспільно-гуманітарної підготовки, оцінює і прогнозує політичні, економічні, соціальні, культурні процеси та явища.

Комунікація

ПРН18 – розуміє значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу і керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу, співробітництва та гендерної рівності.

5. Структура навчальної дисципліни “Історія та культура України”

Назви тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекцій	семінарських занять	самостійна робота	
			Підготовка до семінарських занять	Виконання завдань самостійної роботи	
Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава	4	2		–	2
Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України	10	2	2	2	4
Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України	10	2	2	2	4
Тема 4. Козацька доба в історії української державності	10	2	2	2	6
Тема 5. Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX ст. – 1917 – 1920 рр.)	14	4	2	2	6
Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	14	2	2	2	6
Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	14	4	2	2	6
Тема 8. Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	14	2	4	2	6
Усього годин:	90	20	16	14	40

6. Методичне забезпечення курсу “Історія та культура України”

Навчально-методичний комплекс з дисципліни “Історія та культура України” для неісторичних факультетів.

7. Методи навчання

За джерелом знань:

- *словесні*: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, диспут дискусія, “круглий стіл”;
- *наочні*: ілюстрація, демонстрація;
- *практичні*: самостійна робота студентів з різними джерелами інформації; складання конспектів (тез); підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, презентацій, метод проектів, аналіз проблемних ситуацій, прогнозування тощо.

Дистанційні методи навчання: метод індивідуалізованого навчання, робота з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom, Classtime, Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ, Хмарка –ЦДПУ), телекомунікаційні методи (Zoom-конференції, зустрічі у Google Meet, робота у Telegram, робота у Viber-групах).

8. Форми контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточний контроль. Оцінювання активності і знань студентів здійснюється: під час усної або письмової перевірки домашнього завдання на семінарських заняттях, при підготовці доповідей, під час виступів у дискусіях.

Форми поточного контролю: усне та письмове опитування, тестування, захист рефератів, повідомлень, доповідей, презентацій; перевірка конспектів (тез); контрольні роботи.

Поточне оцінювання усних відповідей студентів на семінарських заняттях та самостійної роботи оцінюється у балах:

5 балів– студент вільно володіє програмовим матеріалом, логічно і творчо викладає його в усній чи письмовій формі; вміє узагальнювати матеріал, формулює власні висновки; відповідь є чіткою і завершеною.

4 бали– студент в цілому володіє програмовим матеріалом, при викладі його допускається незначних помилок; формулює висновки та власні оцінки, але в їхній аргументації допускає окремі недоліки.

3 бали– студент виявляє загальне розуміння та репродуктивно відтворює значну частину програмового матеріалу, порушує логіку викладу; мова спрощена і недостатньо фахова.

Суттєве доповнення, зроблене студентом на семінарському занятті, оцінюється в **2 бали**. Уточнююче доповнення на семінарському занятті дозволяє заробити **1 бал**.

Конспект семінарського заняття з однієї теми оцінюється в **1 бал**.

0 балів– студент не володіє необхідним обсягом програмового матеріалу, не розпізнає історико-культурні явища і факти; не може правильно застосовувати відповідні спеціальні поняття або не підготувався до семінарського заняття.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання		Е	КЗ	С	У
Семінарські заняття	Самостійна робота				

СЗ №1	СЗ №2	СЗ №3	СЗ №4	СЗ №5	СЗ №6	СЗ №7	СЗ №8	Завдання 1	Завдання 2		
40 балів								10 балів	10 балів	40 балів	100 балів

10. Підсумковий контроль з курсу “Історія та культура України”

Форма підсумкового контролю: екзамен

Екзаменаційна письмова робота за програмовим змістом в цілому з використанням комплексних екзаменаційних завдань.

При оцінці знань студентів враховується:

- розуміння студентами причинно-наслідкових зв’язків між різними явищами, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати, критично оцінювати відповідні факти;
- самостійність і креативність мислення;
- використання різноманітних джерел, розуміння їхніх особливостей, уміння їх характеризувати й оцінювати;
- логічність і завершеність викладу матеріалу, наявність аргументованих висновків і власних оцінок;
- мовна і термінологічна грамотність.

Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю на семінарських заняттях, має право на його відпрацювання на консультаціях викладача (у строк визначений викладачем).

Студент, який отримав незадовільну оцінку (0 балів) на семінарських заняттях має право один раз відпрацювати її на консультаціях викладача (у строк визначений викладачем).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література до курсу “Історія та культура України”

БАЗОВА

Багацький В. В., Кормич Л. І. Історія України: підручник / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – Вид. третє, доп. і переробл. – К. : Алерта, 2010.

- Баран В., Войтович Л., Грицак Я., Зайцев О., Зайцев Ю.** Історія України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Юрій Сливка (відп.ред.). – 4-е вид. – Л. : Світ, 2003.
- Бойко О. Д.** Історія України : навч. посіб. / **О. Д. Бойко**. – 3-тє вид., допов. – К. : Академвидав, 2010.
- Гарін Б.** Історія України. Навчальний посібник. – К. : Видавництво: “Центр учбової літератури”, 2012.
- Гудзь В.** Історія України: підручник для студ. вищ. навч. закладів. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : Слово, 2008.
- Казьмирчук Г. Д., Коцур А. П., Вербовий О. В., Заболотна І. М., Казакевич Г. М., Казьмирчук М. Г.** Історія України: підручник / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / Григорій Дмитрович Казьмирчук (наук.ред.). – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : Логос, 2010.
- Макарчук С. А.** Етнічна історія України% навчальний посібник. – К. Знання, 2008.
- Пасічник М. С.** Історія України: Навч. посібник. – 2-е вид., стер. – К.: Знання, 2006.
- Світлична В. В.** Історія України: навчальний посібник / Валентина Василівна Світлична / за ред. Ю. М. Алексєєва. – 3-е вид., випр. і доп. - К. ; Львів : Каравела., 2006.

ДОПОМІЖНА

- Баран В.** Україна після Сталіна: нарис історії 1953–1985 рр. – Л., 1992.
- Бойко О. Д.** Україна 1991–1995 рр.: тіні минулого чи контури майбутнього (нарис новітньої історії). – К., 1996.
- Бойко Б. Ф.** Україна: остання війна за незалежність (аналітичне дослідження) / Б. Ф. Бойко. – Коростень : Вечірній Коростень, 2005.
- Брецько Ф. Ф., Дріка А. Л., Майор Л. П.** Незалежна Україна: хроніка державотворчого процесу (1991–2009). – Ужгород : Гражда, 2009.
- Васильєв В. Ю.** Україна в політиці керівництва СРСР напередодні Другої світової війни// Український історичний журнал. – 2005. – №1.
- Верстюк В. Ф.** Українська Центральна Рада: Навчальний посібник. – К.: Вид-во «Заповіт», 1997.
- Головенко Я. М.** Українсько-козацька держава: Історія українського козацтва. – Маріуполь, 2005.
- Гунчак Т.** Україна: перша половина ХХ ст.: Нариси політичної історії. – К., 1993.
- Гуржій О. І.** Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, права. – К. : Дніпро, 1996.
- Даниленко В. М., Касьянов Г. В., Кульчицький С. В.** Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки. – К., 1991.
- Єльніков М.** Золотоординські часи на українських землях. – К., 2008.
- Кислий П. Вайз Ч.** Становлення парламентаризму в Україні: на тлі світового досвіду. – К. : Абрис, 2000.
- Когут З. Є.** Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини 1760–1830. – К., 1996.
- Когут З.** Кордони України: територіальні візії козаків від гетьмана Б. Хмельницького до гетьмана І. Самойловича / З. Когут // Український історичний журнал. – 2011. – № 3.
- Коцур А. П.** Українська державність: історія та сучасність. – Чернівці : Золоті литаври, 2000.
- Матях В. М.** Гетьман в еміграції Пилип Орлик: історико-історіографічний портрет політика / В. М. Матях // Український історичний журнал. – 2011. – № 4.
- Присяжнюк Ю. П.** Українське селянство XIX–XX ст.: еволюція, ментальність. Традиціоналізм. – Черкаси, 2002.
- Сарбей В. Г.** Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – (Україна крізь віки. – Т. 9).

Ситник П. К., Дербак А. П. Проблеми формування національної самосвідомості в Україні. – К., 2004.

Сокирко О. Г. Війська українських гетьманів у Полтавській битві 27 червня 1709 р. / О. Г. Сокирко // Український історичний журнал. – 2009. – №2.

Україна: політична історія, ХХ – початок ХХІ ст. / Редрада: В. М. Литвин (гол.) та ін. – К. : Парламентське вид-во, 2007.

12. Інформаційні ресурси

<http://litopys.org.ua/http://litopys.kiev.ua/http://www.cossackdom.com/http://www.history.org.ua/http://www.human-culture.com/history/http://www.nbuov.ua/http://www.studentbooks.com.ua/>

13. Програмові питання до екзамену з “Історії та культури України”

1. Предмет, мета та завдання курсу “Історія та культура України”.
2. Україна – наша держава: геополітичне становище, конституційний лад, національна символіка.
3. Україна у світовому співтоваристві. Українська діаспора.
4. Сучасна періодизація історії України.
5. Автохтонні процеси та міграції у давній історії України.
6. Етногенез українців.
7. Формування території та етнічного складу населення України.
8. Історико-етнографічні регіони України.
9. Витоки слов'янства. Походження українців. Утвердження назви “Україна”.
10. Етнографічні особливості та характерні риси етнічної культури і ментальності українських етнографічних груп.
11. Національні меншини в Україні. Особливості розвитку національних культур.
12. Становлення державності у східних слов'ян. Виникнення держави Русь.
13. Державно-політичний устрій Київської Русі.
14. Стосунки Давньої Русі з європейськими державами.
15. Динаміка державницьких процесів на руських землях (IX – середина XIV ст.).
16. Вхід українських земель до складу інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV – XVI ст.
17. Українських земель у складі Великого князівства Литовського: від державної автономії до статусу внутрішньої колонії.
18. Люблінська унія та її суспільно-політичні наслідки для України-Руси.
19. Запорізька Січ – військово-політичне об'єднання козаків.
20. Становлення української козацької держави у ході Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.
21. Політико-правовий статус козацької держави у роки Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.
22. Козацька держава Гетьманщина між Річчю Посполитою, Московією та Османською імперією у другій половині XVII ст.
23. Формування козацької державницької моделі на Запорізькій Січі.
24. Трагедія Руїни в історії української державності.
25. Альтернативи державотворення у 1918 – 1920 рр.

26. Формування національної ідеї та державницькі проекти української еліти у ХІХст.
27. Політизація суспільних рухів на території України на початку ХХст.
28. «Хто такі українці та чого вони хочуть?» в революції 1917р.
29. Українська національна революція та відродження української держави (березень 1917 – січень 1918рр.).
30. Боротьба за українську державність (1918 – 1920рр.).
31. Уроки державницьких процесів 1917 – 1920рр.
32. Еволюція радянського політичного режиму. Національна політика в УРСР.
33. Формування СРСР як тоталітарної моделі держави. Статус України: формальний та фактичний.
34. Особливості «перебудовних» процесів в Україні.
35. Проголошення незалежності України: передумови, юридичне оформлення, розбудова державних інституцій.
36. Демократичний вибір України: вплив традицій та європейської спадщини.
37. Сучасні виклики на шляху утвердження української держави.
38. Культурний розвиток на території України від найдавніших часів до раннього Середньовіччя.
39. Культура України в епоху зрілого і пізнього європейського Середньовіччя (кінець IX – XVст.).
40. Поширення ренесансно-реформаційних ідей в Україні. Зачинателі української гуманістичної культури. Діяльність Острозького та Лаврського культурно-освітніх осередків.
41. Братський рух і полемічна література в Україні.
42. Особливості розвитку художньої культури України (архітектура і образотворче мистецтво, музичне і театральне мистецтво) XVI – першої половини XVIIст.
43. Українська культура в період Раннього Нового часу (XVI – XVIIIст.).
44. Феномен української козацької культури, її «химерний» бароковий характер.
45. Розвиток освіти і наукових знань. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії.
46. Особливості та яскраві прояви барокового стилю в архітектурі і образотворчому мистецтві України.
47. Національний варіант бароко в літературі, театрі і музиці.
48. Культура України в добу модернізації та національного відродження (кінець XVIII – початок ХХ ст.).
49. Українська культура новітнього часу (ХХ – початок ХХІст.).
50. «Червоний ренесанс»: українізація 1920-х рр. і культурне будівництво в радянській Україні.
51. Вітчизняна культура в умовах утвердження тоталітаризму 1930-х рр. «Розстріляне українське відродження».
52. Українська культура в період десталінізації (друга половина 1950-х – перша половина 1960-х рр.). Шістдесятники.
53. Інтелектуальна еліта України у світі: минуле та сучасність.
54. Внесок України у світову художню культуру.
55. Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні.